

Zpráva o stuttgartské přednášce z 28. února. Nebratrskost ve společnostech, jejichž cílem je péče o bratrství. Tři stavy vědomí: snění (a spánek), denní vědomí a zvýšené bdělé vědomí a jim odpovídající stav duše. Zmatení ducha a egoismus následkem vnášení stavů duše do jim neodpovídajícího stavu vědomí. O toleranci a žádoucím zájmu o životní podmínky Anthroposofické společnosti. Zpráva o stuttgartském projednání otázky nepřátel. Pokus o práci ve dvou proudech Společnosti.

Dornach 4. března 1923

Rád bych teď podal zprávu i o druhé přednášce, kterou jsem měl ve Stuttgartu, ne tak příliš doslovnou zprávu, jako spíše prohovorit věci, o nichž se v této přednášce mluvilo, také tady, a připojit ještě jednotlivé poznámky ke stuttgartskému shromáždění. V této druhé přednášce se jednalo o poukázání na důvody toho, že v takové společnosti, jako je anthroposofická, přestože by to v ní nemělo být, snadno se vyskytne i to, co je v jiných podobných společnostech dobře známou skutečností všem těm, kteří jsou seznámeni s dějinami takových společností, myslím společností, které spočívají na jistém duchovním světovém názoru. Víte přece, že takové společnosti vždy byly. Utvářely se vždy podle různých období lidstva. Ve starších dobách měl člověk jiný druh vědomí, aby pronikl do duchových světů, dnes má opět jiný. A jedná se o to, že zpravidla ti, kdo se semkli, aby na základě vyššího, nadsmyslového názoru založili vědu, obyčejně, ba vlastně vždycky mezi své zásady přijali i vyvíjení bratrství mezi členy. Víte však také, a to vědí zvláště dobře ti, kteří jsou seznámeni s dějinami takových společností, že v tomto bratrství docházelo snadno ke zlomům, ano, že dokonce v takových společnostech zřízených na duchovních základech se vyvinuly často nej silnější disharmonie, dokonce často nejhorší opak bratrství. Teď je Anthroposofická společnost, bere-li se anthroposofie správně, úplně chráněna před takovou nebratrskostí. Avšak nebývá právě vždycky správně pojímána. Může však být možná pojímána správněji, než se to často stává, když si trochu ujasníme právě důvody tohoto nebratrství.

Uvažme k tomu ještě jednou věci, na které jsem vás včera upozornil. Řekl jsem: Rozeznáváme především tři stupně vědomí; jeden je stupeň bdělého denního života, pak máme snové vědomí a konečně spánek neproniknutý sny. Člověk prožívá své snové obrazy jako svět. Je také v okamžiku snění naprosto s to považovat sny za skutečnost i, pokládá je za takové skutečnosti, jako vlastně jevy, skutečnosti fyzického světa, v němž je jako bdělý. - Avšak přece je tu, jak už jsem včera řekl, mocný rozdíl mezi zážitky snovými a zážitky všedního dne. Se snovými zážitky je snící izolován. Druhý, řekl jsem, může vedle něho spát, má jiné sny, může tedy prožívat úplně jiný svět. Spolu se během snění o svých příslušných světech nedorozumívají. A když spí deset lidí v jedné místnosti, může mít každý ve svém vědomí svůj vlastní svět. To není konečně pro toho, kdo se právě může duchovně vědecky ponořit do často nádherného světa snů, vůbec zvláště divné, neboť svět, v němž člověk ve snu žije, je také skutečný svět. Jen svými obrazy souvisí s těmi věcmi, které se týkají jen a jen člověka jako jednotlivé lidské osobnosti. Sen zajisté odívá to, co on prožívá, do obrazů fyzického světa; často jsem přece upozorňoval na to: tyto obrazy jsou roucha snu. Skutečnost - a i ve snu vězí naprostá skutečnost - je totiž přece jen vlastně za těmito obrazy, pro tuto skutečnost jsou tyto obrazy jen povrchní výraz.

Kdo se sny zabývá v duchovně vědeckém smyslu, aby poznal jejich význam, ten nepřihlíží k obrazům, ale k dramatice snu spočívající za obrazy. Jeden může mít totiž před očima tyto sny, druhý ony, ale oba snící například prožívají řekneme stoupání, stání před propastí nebo před nějakým nebezpečím, a nalézají řešení. Tato drama- tičnost, to je to podstatné, co se pak odívá do obrazů. A co tu vzniká jako snová dramatika, to je často zakořeněno v dávno uplynulých pozemských životech, nebo také poukazuje na pozdější pozemské životy. To, co je lidským životem procházející nit osudu, možná mnoha pozemskými životy, to je to, co se objevuje ve snech.

Člověk má ve snu co dělat jen s tím, co je jeho individuální jádro. Je ovšem také se svým já a se svým astrálním tělem mimo tělo; je mimo tělo se svým já, které nese od jednoho pozemského života k pozemskému životu, a je ve svém astrálním těle, to znamená v onom světě, který může spoluprožívat veškeré okolní pochody a bytí, v nichž jsme, dříve než sestoupíme na Zemi, a opět když jsme prošli smrtí, abychom žili v nadmyslovém světě.

Avšak ve spánku jsme také izolováni od svého fyzického těla a od svého éterného těla. Sny se odívají do obrazů, teprve když astrální tělo narazí na éterné tělo, nebo je právě opouští, tedy při probouzení nebo usínání. Ale jako sny tu jsou, i když o tom člověk ani v obyčejném vědomí nemá ani potuchy. Člověk sní od večera do rána během svého celého spaní. Je stále zaměstnán tím, co se vlastně týká jen jeho. Když se člověk probudí, pak je v tom světě, v němž je společně se svými bližními. Tu už nemůže být deset lidí v jednom pokoji, každý se svým vlastním světem, ale všichni mají svůj společný svět ve vnitřních poměrech pokoje. Na fyzické úrovni prožívají pře devším lidé, kteří jsou pohromadě, svůj společný svět. A pak jsem včera upozornil na to, že už je nutné, aby došlo k jakémusi nárazu vědomí, aby opět došlo k probuzení pro ty světy, z nichž nám pak přicházejí skutečná poznání o nadmyslovém, ona poznání, která jed nají o pravé podstatě člověka a která mají být přístupná právě v anth roposofii. Máme tedy tři stupně vědomí.

Vezměme však tento případ: druh vědomí v obrazech, který spící člověk plným právem vyvíjí, pokračuje do obyčejného denního vědomí, do fyzického světa. To se stává. Chorobnými pochody v lidském organismu se člověk ve fyzickém světě staví tak, jak se jinak staví jen ve snu: žije v obrazech, které patří jen jemu. Je tomu tak u abnormálních duchovních stavů, jak se nazývají. Vlastně to jsou stavy, které jsou vyvolávány něčím chorobným ve fyzickém nebo éterném organismu. Tehdy se člověk může do určité míry vyloučit z prožívání vnějšího světa, jak je tomu jinak jen ve spánku. Zato však v něm vystupují jeho nemocným organismem podnícené podobné obrazy, jaké se vyskytují jinak jen ve snu. Jistě, řekl bych, od mírné poruchy normálního duševního života člověka až k duchovním chorobám máme ovšem mnoho odstupňování. Co však nastane tehdy, když člověk vnese pojetí snového vědomí do obyčejného fyzického pozemského života? Pak stojí vedle svého bližního tak, jak právě snící spí vedle svého bližního. Pak se izoluje, pak má něco ve svém vědomí, co jeho bližní nemá. A pak vynikne u takového člověka, aniž je za to nakonec ve vysoké míře zodpovědný, zvláštní egoismus. Zná jen to, co žije v jeho duši, nezná to, co žije v duši druhého. My lidé jsme podníceni žít spolu tím, že máme společné smyslové pocity, o nichž pak opět máme společné myšlenky. Když však někdo vynáší do obyčejného pozemského života to, co je duševní pojetí ve snu, tak se izoluje v egoismu, tak chodí kolem svého bližního a tvrdí jako pravdivé věci, které druhý právě neprožívá. A vy jste se sami už v životě asi dověděli, k jakým stupňům egoismu to svádí, když člověk vnáší snový život do obyčejného každodenního života.

Totéž zmatení se však může vyskytnout, když se tak člověk spojí s jinými lidmi, řekněme v nějaké skupině, aby pěstovali anthropo- sofické pravdy, a nenastane to, co jsem včera charakterizoval: že v takových skupinách, kde se jedna duše probouzí druhou k jistému vyššímu, i když ne vědomí, tak přece jen k jistému vyššímu citění, k intenzivnějšímu vyššímu prožívání. Pak se vnáší stupeň sobectví, který právem máme ve fyzickém světě, do pojetí duchového světa. A právě tak jako někdo, kdo vnáší své snové vědomí do fyzického světa, se stane egoistou ve fyzickém světě, tak se stane, sice na jiném stupni, ale přece jen právě egoistou pro duchový svět, v pojetí duchového světa, když vnese celé duševní pojetí, celou duševní náladu, která je správná pro fyzický svět, do pojetí vyšších světů.

A to se stává mnoha lidem. Zajímají se z jisté senzacechtivosti o to, že se člověk skládá z fyzického, éterného těla, astrálního těla a já, že má opětované pozemské životy, že má karmu. Informují se o tom tak, jak se člověk informuje o nějaké pravdě nebo skutečnosti fyzického světa. Vidíme ovšem, jak se to dnes děje právě v boji, který se vede proti anthroposofii. Přicházejí například obyčklí vědci a říkají: Anthroposofie by se měla vyzkoušet obyčejnou vědou. To by bylo právě tak, jako kdyby se to, co probíhá ve fyzickém světě, chtělo zkoušet na obrazech snu. Jak by to bylo absurdní, kdyby někdo řekl: Ze zde v tomto pokoji je shromážděno tolik a tolik lidí, že se zde koná anthroposofická přednáška, to uvěřím teprve tehdy, když se mi to potom bude zdát. - Pomyslete si, jak by to bylo absurdní! Ale stejně

tak je absurdní, když někdo slyší anthroposofické pravdy a řekne, že v ně uvěří teprve tehdy, až mu je dokáže obyčejná věda, která má oprávnění jen na fyzické úrovni. Stačí jen se věcmi zabývat vážně a věcně, pak jsou úplně průhledné. Stejně tak, jako se stane egoistou ten, kdo své snové představy vnáší do fyzického světa, tak se izoluje ve vyšším stupni, odlišuje se od druhých lidí, chce mít pouze své právo, kdo tak obyčejné pojetí, které máme o všech věcech od člověka k člověku, uchová do pojetí, které by měl mít o vyšším světě. Ale to právě lidé dělají. Většina dokonce už chce od anthroposofie něco zvláštního. Nacházejí ve svém pojetí života, že to nebo ono odpovídá jejich citu, jejich pocitování. Tak by to měli rádi. Proto to vnímají jako pravdu, a protože se jim to ve fyzickém světě nedokáže, chtěli by to mít dokázané právě anthroposofii.

Tedy do pojetí vyšších světů se vnáší stav vědomí obyčejného fyzického světa. A tak se stane, že i když máme sebevíce bratrství jako zásadu, vnášíme sem nebratrskost, stejně tak jako se ten, kdo sní ve fyzickém světě, může chovat opravdu nebratrsky vůči svým sousedům. Jedná-li tento soused rozumně, tak mu možná ze svých snových obrazů může říci: Jsi hlupák, vím to lépe. - Tak může ten, kdo z pretencí fyzického světa přistupuje k pretencím vyššího světa, tomu, kdo se s ním spojil, říci, je-li jeho pojetí jiné: Ty jsi hlupák, nebo špatný člověk - nebo něco podobného. Jedná se výhradně jen o to, že se musí vůči duchovému světu vyvinout jiné duševní pojetí, úplně jiné myšlení a cítění. Pak také přestane nebratrskost, pak už se může vyvíjet bratrskost. Je daná ve vysoké míře právě podstatou anthroposofie, ale i ta se musí posuzovat bez veškerého sektářství a podobných věcí, které vlastně přicházejí jen z fyzického světa.

Když známe důvody, proč může tak snadno vstoupit nebratrskost právě do společnosti, která spočívá na duchovních základech, tak také víme, jak se jí má zabránit, když se právě skutečně zabýváme tím, že svou duši trochu přeladíme, když se chystáme pěstovat společně s jinými lidmi poznávání o vyšších světech. A to je také důvod, proč ti, kteří říkají: Co jsem tu viděl, tomu uvěřím teprve tehdy, až se mi to dodatečně bude zdát - a kteří vůči anthroposofii jednají podle té to zásady, to je důvod proč tyto lidé se pohoršují už nad řečí, jíž se v anthroposofii mluví. Kolik lidí říká, že nemohou vystát řeč, v níž se anthroposofie podává, zvláště v mých knihách! Ovšem, jedná se přece právě o to, že se nejen mluví jinak o jiném, ale že se i jinak mluvit musí, když se líčí poznatky o nadmyslových světech. Na to vše se musí brát důkladně zřetel. Když jsme hluboce proniknutí tím, že pro porozumění anthroposofii je zapotřebí jistého prudkého vybočení z jedné životní pozice do druhé, pak se anthroposofie skutečně stane pro život úrodnou tak, jak právě má být. Když totiž anthroposofie se musí prožívat zcela jiným duševním pojetím, než je to obvykle, přece jen to, co se z anthroposofie získává pro celé utváření duše, pto zvláštnost duše, morálně, nábožensky, umělecky, poznáním znovu působí do tohoto fyzického světa, tak jako tento fyzický svět působí do světa snů. Musíme jen správně přihlídnout ke stupni reality,

Ve snu nepotřebujeme s jinými lidmi zvláště komunikovat, byl s nimi ve zvláštním vztahu, neboť ve snu pracujeme v podstatě na svém dále plynoucím já. To, co rozvádíme za tím, co se projevuje v obrazech ve snu, to se také týká jen nás. Ve snu pracujeme na své karmě. Někdo může mít to nebo ono před sebou v obrazech snu, za těmito obrazy pracuje jeho duše, jeho já na karmě.

Zde ve fyzickém světě pracujeme na tom, co žije v lidském pokolení, co je ztělesněno v lidských tělech. Musíme spolupracovat s jinými lidmi, abychom na celkovém lidském vývoji vykonali to své. V duchovém světě spolupracujeme s těmi, kdo jsou bytosti jako my lidé, jenže nežijí v lidském těle, nýbrž v elementech ducha, duchových substancích. Je to totiž jiný svět, z něhož se berou nadmyslové pravdy, a my se musíme přizpůsobit každé pravdě z těchto světů.

To je jádro toho, co jsem zde pronesl v mnoha přednáškách, že se nejedná jen o to přijímat poznání anthroposofie jako jiná poznání, ale přijímat je s jiným pocitem, především s pocitem, že jimi proděláváme v životě takový zásah, jako jinak jen barvami, které vplývají do oka, tóny, které slyší ucho, vůči samovytvořeným obrazům světa snů.

Rovněž tak jako někdo ví, že v ledové pokrývce je tu a tam místo, kterým lze proniknout, jako ten, kdo svým věděním může uniknout neštěstí, tak může ten, kdo to nebezpečí zná, vyvinout na vyšším stupni egoismus právě vůči duchovním pravdám, když k nim nepřistupuje se správným duševním

rozpoložením, zabránit tomu, co působí nebratrskost. Vůči duchovním pravdám se musí v nejvyšším smyslu stále vyvíjet to, co může být v nejlepší smyslu slova označeno jako tolerance. Tolerance patří ke styku s takovými lidmi, kteří spolu chtějí pěstovat anthroposofickou duchovní vědu. A po- hlédneme-li z tohoto hlediska na onu krásnou vlastnost lidské snášenlivosti, tak současně zjistíme, jak je právě v naší současné době nezbytná sebevýchova k toleranci. Vždyť je to přece to nejzvláštnější v naší době, že už vůbec nikdo druhému pořádně nenaslouchá! Co pak můžeme vůbec ještě vyslovit větu, aniž by už při prvních slovech nám ten druhý neřekl své vlastní mínění, a tak se mínění postaví proti mínění? To je ovšem v podstatě dnešní civilizace, že už nikdo nenaslouchá, že pro každého má cenu jen jeho vlastní mínění a že pokládá každého druhého za blázna, který nemá to mínění, které má on sám.

Ale, moji milí přátelé, když nějaký člověk řekne své mínění, i když je pokládáme za sebebláznivější, je to lidské mínění, a musíme je umět přijmout, musíme je vyslyšet. Chtěl bych vám říci něco opravdu paradoxního: Když jsme svou duši naladili z dnešního intelektualistického duševního pojetí, pak vždycky víme, co je rozumné. Každý jednotlivec vždycky ví, co je rozumné. Neříkám, že to není rozumné, většinou to také rozumné je! Ale jde to tak přece jen k určitému bodu. Až k tomuto bodu pokládá chytrý toho, kdo ještě nemá jeho mínění, právě za hlupáka. Nacházíme ovšem dnes tento úsudek mimořádně často, a to pro obyčejné poměry právem. Mnohdy je ovšem strašné pro člověka, který si osvojil zdravý úsudek o různých poměrech, co mnozí lidé říkají za hlouposti. Těm lidem se pak nemůže zablýskat, když tu věc shledávají hloupou. Dobrá, ale jde to jen k jistému bodu. Pak se člověk může stát ještě chytřejším než chytrým, pak si může osvojit ještě více. Zvláště může chytrost nechat trochu zabarvit nadsmyslovými názory. Tu je to podivuhodné, že pak zájem o hloupost neklesá, ale že roste. Když jsme se sami stali trochu moudřími, máme docela rádi - promiňte, že použiji tento tvrdý výraz - když člověku říkají lidé hlouposti. Často shledáváme hlouposti dokonce chytřejší než to, co říkají průměrně chytří lidé, neboť za hloupostmi často vězí nekonečně více lidskosti než za průměrnými chytrostmi průměrně chytrých lidí. Vlastně se začíná pro skutečně se prohlubující vhléd do světa stále více zvětšovat zájem o lidskou hloupost, neboť tyto věci jsou pro různé světy vždycky odlišné. Člověk, který platí za blázna pro chytrého člověka našeho obyčejného fyzického světa, může někdy být za určitých okolností se svými hloupostmi projevem něčeho, co jsou moudrosti ve zcela jiném světě, které, řekl bych, se objevují jen zlomkovitě a karikovaně. Smím-li použít slov Nietzscheho, je svět skutečně „myšlený hlouběji než den“.

Takové věci musí být základem našeho pocitového světa, když Anthroposofická společnost, to znamená jednota těch, kteří se zabývají anthroposofií, má být postavena na zdravou základnu. Pak bude člověk vnášet to správné z tohoto duchového světa do fyzického právě tím, že ví, že se vůči duchovému světu musí chovat jinak než vůči světu fyzickému. Nestane se ve fyzickém světě snílkem, ale právě životně praktickým člověkem. A to je právě nutné. Je skutečně nutné, aby se člověk tím, že je anthroposof, nestal pro obyčejný fyzický svět nepotřebným. To se musí neustále znovu a znovu zdůrazňovat. -To jsem chtěl vyložit ve své druhé stuttgartské přednášce, aby právě odtud mohlo padnout světlo na způsob, jak si dát záležet na péči o správný anthroposofický život v této společnosti. Co totiž v této společnosti musí žít, není pouze záležitost poznání, je to záležitost srdce. Ale jak dalece to je záležitostí srdce, to se právě musí poznat.

Jistě, může se zjistit, že životní poměry člověka nutí, aby šel svou vlastní, osamělou cestou. Tou člověk také jít může. Avšak ve Stuttgartu jsme zkrátka projednávali životní podmínky Anthroposofické společnosti, a ty právě musely být jednou prohořeny. Má-li společnost dále existovat, tak musí mít bezpodmínečně ti, kdo chtějí společnost tvořit, zájem o životní podmínky této společnosti. Pak však je musí zajímat i ty věci, které souvisejí s denně se zesilujícím protivenstvím vůči této společnosti. Také v tomto směru jsem musel ve Stuttgartu něco vysvětlit. Řekl jsem, že od roku 1919 se v této společnosti založilo leccos, co je samo o sobě dobré, ale nepodařilo se věci správně zařadit do celkového anthroposofického hnutí, to znamená, uvést je do společné péče anthroposofů. Těm, kteří dnes vstupují, se nesmí vyčítat, že vůbec nemají zájem o to, co se bez nich od roku 1919 založilo, a že vlastně hledají anthroposofii jako takovou ve vlastním smyslu, jak to například dělá mládež. Avšak na tom, co

bylo nově ustaveno, se vlastně v podstatě vyvinulo nepřátelství. Jistě, nepřátelství tady bylo už i dříve, ale nebylo třeba se o ně starat. Teď jsem musel v návaznosti na tyto jevy o těchto protivnicích říci něco, co se vlastně mělo v Anthroposofické společnosti vědět. Moji milí přátelé, říkal jsem vám o třech fázích Anthroposofické společnosti a upozornil jsem na to, jak v té poslední, ve třetí fázi od roku 1916 - 1917 až k dnešku, se k vám v přednáškách dostalo celé množství anthroposofických pohledů do nadmyslového světa. Ano, to se muselo všechno vypracovat, to vyžadovalo skutečné bádání v duchovém světě. Kdo se na to dívá nezaujatě, vidí, kolik toho oproti dřívějšímu právě v posledních letech bylo z duchového světa sneseno a začleněno do přednášek.

Mezi odpůrci jsou ovšem nekonečně mnozí, kteří vlastně vůbec nevědí, proč jimi jsou; jsou jimi, protože se vezou s ostatními, protože si pro svou pohodlnost nechávají leccos nabulíkovat. Mezi těmito nepřáteli je však stále několik vedoucích lidí, kteří moc dobře vědí, o co se jedná, kteří totiž prostě mají zájem na tom, aby tyto pravdy o duchovém světě, které jediné a pouze by mohly pozvednout lidskou důstojnost, které opět přinesou mír na Zem, aby se nedostaly na denní světlo, kteří by chtěli tyto pravdy vymýtit. Ostatní se vezou spolu, ale je jich jen několik, kteří totiž prostě nechtějí, aby se anthroposofické názory dostaly do světa. Ti jednájí úplně vědomě se svým nepřátelstvím a s nepřátelstvím, které podněcují mezi svými spojenci. Co vlastně chtějí? Chtějí, smím-li v tomto případě mluvit o sobě, abych měl tolik práce s obranou před protivníky, abych se už nedostal k vlastnímu anthroposofickému bádání; k anthroposofickému bádání totiž patří jistý klid, jistá vnitřní činnost duše, která nemá nic společného s tím, co by člověk musel dělat, kdyby se chtěl ubránit proti všem většinou pošestilým protivěním.

Tak pan Werbeck ve své opravdu geniální přednášce, kterou měl ve Stuttgartu o protivěních všeobecně, upozornil na to, kolik knih je jen na theosofickém poli. Myslím, že uvedl tucet nebo ještě více, je jich tedy tolik, že kdyby je člověk všechny jen četl, měl by s tím co dělat. A pomyslete si: to všechno vyvrátit! Člověk by se vůbec nedostal k bádání. A to je jen v jedné oblasti. V ostatních oblastech bylo napsáno při nejmenším stejně tolik, nebo ještě více knih. Jsme totiž doslova bombardováni nepřátelskými spisy, aby se nám zabránilo ve vlastní anthroposofické činnosti. To je systém, tak se to chce. Ale člověk má možnost, když má na druhé straně to nutné, přece jen anthroposofii pěstovat a tyto nepřátelské spisy odsunout stranou. Mnoho jich neznám ani podle titulu, ale ty, které mám, většinou uskladním, neboť není možné současně opravdu duchovně bádát a zabývat se tímto protivěním. Pak řeknou protivníci: On neodpovídá sám. - Ale to, co protivníci namítají, mohou totiž zodpovědět jiní. A protože založení nových útvarů jež vlastně vznikaly od roku 1919 z iniciativy druhých, tak je nutné, aby právě společnost v této oblasti převzala své povinnosti, aby boj s protivníky skutečně jaksí převzala Společnost, jinak není skutečně možné anthroposofické b. i dání udržet.

To ovšem chtějí právě nepřátelé. Nejlepší by jim dokonce bylo, kdyby mohli dělat procesy - k tomu všude dávají najevo své úmysly - neboť vědí, že by tím byl člověk nucen převést celé duševní pojetí a duševní náladu do oblastí, které zničí vlastní anthroposofickou činnost. Ano, moji milí přátelé, protivníci vědí přece většinou velmi dobře, co chtějí, jsou dobře organizováni. To je však to, co se musí i v Anthroposofické společnosti dobře vědět. Na tyto věci se nutně musí soustředit potřebná pozornost, a ta potom také vede k činu.

Oznámil jsem vám, když k tomu byla ve Stuttgartu příležitost, že Anthroposofická společnost bude moci opět nějakou dobu pracovat. Ale byla chvíle, kdy bych byl musel vlastně říci: když se to vše stalo, distancuji se od Společnosti a odcházejím od ní. - Nejde to přirozeně z jiných důvodů, teď, když právě Společnost do sebe přijala to, kvůli čemu člověk nesmí odejít. Avšak kdyby záleželo právě jen na tom, co se ve Stuttgartu v sále vyvinulo v té jedné chvíli, pak by bylo plně oprávněné na to říci: Teď musím hledat, jak zastupovat anthroposofii před světem jinak; musím z Anthroposofické společnosti odejít. - Tato chvíle nastala v okamžiku, když došlo k následujícímu: Výbor devíti rozhodl, že bude mít určité množství referátů o činnosti v Anthroposofické společnosti v této či oné oblasti. Měl být referát o waldorfské škole, o „Svazu pro svobodný život“, o „Der Kommen- de Tag“, o časopise „Anthroposofie“, o časopise „Die Drei“ a tak dále, také referáty o protivěních a zvláště o zacházení s nimi.

Tak měl Werbeck, který se tím nepřátelstvím zabýval, jak řečeno, geniální přednášku o způsobu, jak se

může literárně jednat s protivníky. Bylo nutno se ještě zabývat konkrétními věcmi vycházejícími od nepřátel. A co se tu nestalo? Právě uprostřed tohoto referování o protivenství byl podán návrh, aby už se nemuselo naslouchat referátům, že se bude dále diskutovat. Aniž se vlastně něco vědělo, co se ve společnosti stalo, chtělo se dále diskutovat. Návrh, aby se referáty odstranily, byl tedy podán uprostřed referátu o protivnících! Návrh byl přijat.

Vyšlo najevo ještě něco groteskního: Večer předtím měl mít dr. Stein referát o hnutí mládeže. Bylo to už velmi pozdě večer. Pan Leinhas, který předsedal, nebyl skutečně v záviděníhodné situaci, neboť jak jsem především řekl, byl doslova bombardován návrhy jednacích řádů, které se opět uzavřely. Byl-li podán nějaký návrh jednacích řádů, tak ihned zazněl jiný, a nikdo už vůbec neměl přehled, jak by teď měla být debata vedena. Tak ti, kteří přišli na toto shromáždění delegátů, neseděli tak vytrvale jako ti, kteří je připravili. Ve Stuttgartu jsme už zvyklí na to, že jsme měli schůze trvající až do šesti hodin ráno, když začaly ne o mnoho později než o půl desáté nebo v deset hodin večer. Ale jak řečeno, delegáti ještě nebyli na tento způsob vytrénování. A tak dr. Stein měl mít svůj referát o hnutí mládeže, o přáních mládeže, a tu došlo k nějakému omylu, takže se dobře nevědělo: bude mít ten referát, nebo ne - a tu hodně lidí odešlo. Avšak on ten referát měl. A příští den, když lidé znovu přišli, dověděli se, že ten referát měl, a oni tam nebyli. Tak byl podán návrh, aby ten referát měl ještě jednou. Ztroskotalo to na tom, že dr. Stein tam nebyl. Ale zrovna, když dr. Stein přišel, aby měl svůj referát o protivnících, tak to bylo tak, že teď nechtěli jeho referát slyšet nejen dvakrát, ale ani jednou; byl přijat příslušný návrh. Tento referát pak měl později. Ale na tento referát by se byl musel napojit ještě rozhovor o konkrétním nepřátelství. Stein ale k mému překvapení nemluvil o žádném konkrétním protivenství, nýbrž rozvíjel jakousi metafyziku o protivenství anthroposofie, čímž ovšem celá věc pozbyla názornosti. Byl to velice du chaplný referát, ale ne o konkrétnosti protivníků, nýbrž o metafyzice protivníků. A v podstatě se tedy při tom ukázalo, že celá společnost - neboť shromáždění delegátů přece reprezentuje celou Anthroposofickou společnost v Německu - nechtěla nic vědět o protivenství.

Přirozeně to lze pochopit. Ale dnes je to tak nutné pro poznání životních podmínek Anthroposofické společnosti, protože to právě někdo nemyslí vážně s Anthroposofickou společností, když odmítne poznat protivenství, když je k tomu nejlepší příležitost. Pro zastupování anthroposofie před světem záleží opravdu všechno na způsobu chování anthroposofických členů vůči nepřátelství, každý den intenzivnějším. V této chvíli byla mi tedy vlastně jasná nutnost říci ze shromáždění: Tady už teď nemohu spolupracovat, když člověka už vůbec nic nezajímá, než jen to, co se může neustále říkat všeobecnými slovy „lidskost musí narážet na lidskost“, a jaká tato všeobecná slova právě jsou. Ovšem i ve Stuttgartu se o nich nej rozsáhlejší měrou, nemohu říci diskutovalo, ale parafrázovala se nebo něco podobného. Ale přirozeně to nejde, abychom se dnes oddělovali od něčeho, co není právě pouze v domněnce, ale ve skutečnosti: že se od této Anthroposofické společnosti oddělujeme! A tak se právě stalo nutným, vidět i takové věci a pokusit se právě najít způsob, který jsem vám popsal v sobotu: aby na jedné straně dále žila v plné realitě stará Anthroposofická společnost a na druhé straně existovalo volné sdružení, které ovšem také může vést k vytváření společenství v tom smyslu, jak jsem vám je včera popsal v jeho podmínkách, a aby se pak vytvořil jakýsi spojovací článek pro přemostění protikladu, který tu vznikne.

Musí nám být totiž naprosto jasné to, že anthroposofie je něco věčného. Proto ji může každý člověk studovat v úplném osamocení, k tomu má i právo; nemusí se vůbec o Anthroposofickou společnost zajímat. Ovšem mohlo by se stát, a až do roku 1918 byla tato možnost rozhodně dána, že se anthroposofie bude šířit literaturou nebo přednáškami, které se zaměří k tomu, kdo je chce slyšet. Anthroposofická společnost až do roku 1918 do té míry odpovídala své podstatě, protože mohla každý den přestat, aniž přestala anthroposofie. Ti, kdo se o anthroposofii opravdu zajímali mimo Anthroposofickou společnost, mohli mít všechno stejně tak, jak to mohli mít přes Anthroposofickou společnost. Anthroposofickou společností byla jen dána činná spolupráce a možnost probouzení lidské duše jinou duší. Ale z toho, co se tak pěstovalo, se právě iniciativou této nebo oné osobnosti v Anthroposofické společnosti vyvinulo něco, co teď váže, co tu je, co se nemůže kdykoli vzdát. A to musí stará Anthroposofická společnost pěstovat dále. A proto, ať je nám způsob, jak starý výbor katalogizuje

a byrokratizuje a jak se vůbec chová, sebenesympatič- tější: co má obstarat, to právě obstarat musí. Pro to nemůže nastoupit nikdo jiný. Je úplně slepá víra, když si někdo myslí, že ten, kdo má jen všeobecný zájem o anthroposofický život, tak jak tomu bylo i v roce 1902, že ten teď může převzít spolu péči o všechny tyto věci. S tím musí být člověk srostlý. To se muselo bytostně poznat.

Tato stará Anthroposofická společnost musí tedy trvat dále, ona je přece právě něco naprosto reálného. Vedle toho mají však ti, kteří prostě chtějí anthroposofii jako takovou, své plné právo na anthroposofii. Pro ty se teď utvořilo ono volné spojení, o němž jsem vám včera říkal, které má svůj výbor důvěry, jehož členy jsem vám jmenoval. Takže máme tyto dva výbory důvěry a oba výbory důvěry budou postupně vytvářet užší výbory, které pak budou spolu jednat, takže Společnost přece jen bude tvořit jednotu. Že i při volnějším spojení tu může být zájem o všechno to, co vychází z Anthroposofické společnosti, to se přece ukázalo v tom, že byl podán návrh na nové založení hned právě nejmladšími z hnutí mládeže, z akademického hnutí mládeže, kteréžto nové založení tu opět bude a jako takové má plné oprávnění. Byla to, řekl bych, dokonce jedna z nej oprávněnějších, intimně oprávněných otázek anthroposofického hnutí, Společnosti.

Jeden návrh byl ovšem zcela zvláště zajímavý, který tu byl podán, který vycházel od žáků nejvyšších tříd waldorfské školy. Sám jsem jej přečetl, protože mi byl poslán. Tady žáci nejvyšších tříd waldorfské školy podávali sami návrh, který měl asi tento obsah. Říkali: My jsme se teď vyvíjeli podle zásad, které jsou ve waldorfské škole. Příští rok je tak rok, kdy máme jít k maturitě. Možná, že nebudeme moci maturitu dělat, protože nám nastanou potíže. Ale v každém případě, když jsme vychováni podle správných zásad waldorfské školy a máme teď jít na normální vysokou školu, jak to tam s námi bude - A pak waldorfské žáci tuto vysokou školu pěkně charakterizovali, a proto podali návrh, aby se založila svobodná vysoká škola, na které teď může studovat ten, kdo byl waldorfským žákem.

Je to zcela rozumný, zcela oprávněný návrh. Byl také hned zástupci akademického hnutí mládeže přijat, a dokonce už - při dnešní hodnotě to ovšem moc neznamená - ale přece jen byla získána pořádná suma, myslím 25 milionů marek jako základní kapitál pro založení takové svobodné vysoké školy. S 25 miliony marek nelze dneska přirozeně založit žádnou vysokou školu, ale kdyby se našel nějaký Američan, aby takovou vysokou školu založil, možná s miliardou nebo ještě více by se pak mohlo začít. Jinak by to ovšem přirozeně nešlo, a možná by to ještě bylo moc málo, já to teď nemohu hned odhadnout. Ale kdyby se k tomu naskytla možnost, pak by tu nastaly nesnáze, hrozná nesnáze, i kdyby tu byla naděje, že budou uznány doktorské diplomy a zkoušky, totiž tyto: Mám tuto vysokou školu obsadit waldorfským učitelstvem, jednotlivými členy našich výzkumných ústavů Každopádně by to šlo. Ale pak bychom neměli žádnou waldorfskou školu a žádné výzkumné ústavy. Neboť zvláštním způsobem, jak se Anthroposofická společnost v posledních letech vyvíjela, těm lidem, kteří, řekl bych, mohli být dobře v Anthroposofické společnosti, v tom bylo zabráněno. Dneska je to už skutečně neuvěřitelně těžký problém, když má být zaměstnán nový waldorfský učitel při založení další třídy waldorfské školy, najít jej v řadách anthroposofů. Už je totiž něco na tom, přestože jsme měli skvělé kongresy a všechno možné, že bylo mnohdy chování v Anthroposofické společnosti takové, že lidé říkali: Anthroposofie se nám docela líbí, ale do Společnosti nevstoupíme.

A musí se především pracovat na tom, aby se Společnost opět uplatnila, neboť je hodně lidí ve světě, kteří jsou předurčení učinit anthroposofii nej důležitějším obsahem svého srdce a své celé duše. Ale Anthroposofická společnost musí pro to udělat to potřebné. Takže když se s takovou věcí setkáme, ihned se jasně ukáže: začít se teď musí především s něčím zcela jiným, začít se musí především s tím, že se anthroposofie předvede světu, aby ji lidstvo poznalo.

Naši protivníci ji světu předvádějí jako karikaturu. Pracují velmi intenzivně. Je také tajemství, jak se to, co je v cyklech, objevilo ve spisech protivníků. A teď jsou ovšem knihovny, kde se mohou vypůjčovat cykly a tak dále! A starý způsob myšlení o věcech se dnes už nehodí. Jsou dokonce antikvariáty, které jsou zařízené tak, že se za peníze mohou cykly vypůjčovat. Každý je může číst, už to tak je. Ovšem lidé vůbec neznají podmínky našeho současného sociálního života, když si myslí, že se

takové věci mohou na věky utajit. To už totiž v současnosti nelze. V tomto ohledu se naše období skutečně stalo i duchovně demokratickým. Je nutné pochopit to, že anthroposofie má být právě předvedena světu. V tomto volném spojení je to také obsaženo.

Lidé, kteří se tam sešli, především usilují o co nej rozsáhlejší předvedení anthroposofie světu. Vím zcela dobře, že se tím utvoří opět všelijaké nové kanály, aby to, o čem se věří, že by se mohlo ve Společnosti udržet, bylo právě ze Společnosti vynášeno. Ale musíme se přizpůsobit nezbytnostem doby. A jako anthroposof musí člověk pozorně zaměřit duševní oko na to, co doba žádá. Proto je to tak, že se na anthroposofii musíme teď dívat tak, že se může stát obsahem života, jak jsem to také naznačil i včera.

Tak, moji milí přátelé, jak řečeno, pokusili jsme se být s těmito dvěma proudy v Anthroposofické společnosti ve volnějším spojení, a doufám, že se s tím opět dá nějakou dobu žít, když se to správně pochopí, když se s tím bude správně zacházet, možná vůbec ne dlouho, o tom si nedělám žádné iluze. Pak se ovšem přirozeně bude muset udělat opět něco jiného.

Když jsem cestoval do Stuttgartu na toto generální shromáždění Německé anthroposofické společnosti, řekl jsem tehdy, že by bylo nutné, protože anthroposofie vyšla z Německa a svět to také ví a akceptuje to, aby se udělal jistý pořádek především v Německé anthroposofické společnosti, že však to má být pak východisko pro udělení pořádku i mimo Německo. Představuji si ovšem, že Anthroposofické společnosti v nejrůznějších jazykových územích, které tu všude jsou, dostanou tak také podnět, aby něco udělaly v podobném nebo jiném smyslu pro konsolidaci Společnosti, takže se všude skutečně pokusí životní podmínky Anthroposofické společnosti utvářet tak, aby se anthroposofie ve světě mohla stát tím, čím se stát má.